

Ioannis Despauterij Niniuitæ in ar/
tem Versificatoriã Prefatio:

Ioannes Despauterius Niniuita, Gæorgio Haloïno nobilissi-
mo heroi & vndecūq; doctissimo domino Haloïno domus
ac ditionis, cõmuni litteratorũ patrono, musarum delicis,
ac suo Meccenati humanissimo, Salutem dicit plurimam:

Artem versificatoriam (quam stichologian græci
vocant) literaturæ partem, vt difficillimã ita lon-
ge præcellentissimã, & poetis in primis necessari-
am, sex annis, vehementi labore inter quottidia-
nas occupatiões elucubratam, tuo nomini con-
secrare nobilissime domine, ausus sum. Vtinã ei-
usmodi, vt vel tuis in nos meritis, vel meo erga te studio, respon-
deat. Noui ego delicatissimũ tuum palatum, noui acerrimam cen-
suram, cui nihil non exactissimũ placeat. Vellem equidem celsitu-
dini tuæ meliora deuouere, quod quum non possim, ferenda pu-
to Meccenati meo qualiacunq; munuscula. Nam (vt Plinius ait)
& dñs lacte rustici, multæq; gentes supplicant, & mola tantum sal-
salitant qui nõ habent thura. Dabis igitur (vt spero) audaciæ no-
stræ veniã, nempe soles meas esse aliquid putare nugas. Non adeo
sum mihi Suffenus, vt nesciam artem meam esse imperfectam, ta-
men audendum est, quia nostra præcepta (vt Columellæ verbis
vtar) non consummare sciētiam sed adiuuare promittunt. Nam
(vt idem ait, & me plurimũ consolatur) in omni genere scientiæ
& summis admiratio veneratioq; & inferioribus merita laus cõ-
tingit. Erunt fortassis nonnulli sophistæ vel poetastri, pseudogra-
phi, physiologi, legulei, sacrificuli, asophi, plani & tenebrones,
qui cauillabuntur hanc artem tenuiorem esse, q̃ quæ tanto viro
dedicari debuerit. Verum hi tuo iudicio, vehementer errant, vt
qui scias ipsos orbis dominatores hanc artem vt excellentissimã
summope excoluisse. Augustũ dico & Germanicũ, & alios multos
Dedecerēt pfecto te vñ aliũ quẽuis nobilẽ, istoꝝ grãmatisticę merę
nugę, nullis scilicet innixa veterę monumētis, sed suis ab ignorãtia
pfectis regulis fatuis etymologijs, ridiculis discriminũ versiculis,
vulgi abusu (quẽ p vsu indoctissimi habēt) & alijs id genº apinis.

ñ A

Prefatio

Ant. Ne-
bris. Isa-
bela.

At neq; Diomedis litteratura Athanasio, nec Seruij centimetrum
Albino, nec Prisciani opus Iuliano, nec (vt neotericos attingam)
Antonij Nebriffensis grāmatica vnq; videri poterit, Isabelę Hispa-
niarū reginæ celsitudine indigna. Hos ego viros, cum cæteris lin-
guæ latinę columibus, tuo ductu, tuoq; auspicio imitatus, ex omi-
bus ferme veterum libris, conatus sum aliquid in medium afferre
vt iuuares pro meis viribus, linguā latinam instaurare. In qua re,
quicquid profeci tuū est, ex quo plus didici, q̄ ex alio quouis præ-
ceptore. abest dicto assentatio, id nouit deus. Tu mihi Aristarchus,
tu Mœtius, tu Quintilius, quod quum e multis litteris tuis lacteo le-
pore profluētibus, tum ex ijs quas hoc anno pridie Iduum Ianua-
riarum ad nos dedisti, liquet clarissime. Sic em scribis. Adsit nobis
deliciarū linguæ latinæ zelus & auuiditas. sit inter nos elegantia ma-
ioris honesta disceptatio, maneatq; in scrinijs nostris, nō patiar et-
enim scripta mea in vulgus prodire, priusq; priscos authores ad-
vnguem perlegerim, ne forte in errorē incidam. Si hoc fecerimus
miraberis, quantū fructum inde concipiemus. hunc in modum &
in alijs epistolis me frequēter monuisti, ne editionem meam preci-
pitarem, & hoc auriculis meis subinde instillasti. Nescit vox missa
reuerſi. Et nōnunq; territaſti Vergiliano exemplo, qui æneida testa-
mento cremari iussit, q̄ eam nō castigauerat. Quo factum est, vt in
sextum annū dilata sit huius operis editio. Nam ante tres annos, ra-
tus hanc artem ita a nobis supremā manum accepisse, vt edenda
iam iā videretur, eam tibi legendam obtulis sperans (quæ mea fuit
inanis iactantia) me ob id opus, non parum abs te laudatū iri. Ve-
rum multo aliter euenit. Nam tu (vt es nobilissimorū prudentissi-
mus) sensisti illico, artē meā magis ex grāmaticorū officina, q̄ ex
poetarum veterum adytis prodisse, quod vt ipse nō diffiterer, sta-
tim rogasti, an Silij Italici libros lectitassem? Quūq; id abnuerem,
iussisti vt perlegerē, cognosceremq; artem meam admodū esse im-
perfectam, id quod ipse mox comperi. Itaq; præter eos quos antea
perlegeram poetas (qui fuerant admodū pauci & neoterici plures
q̄ veteres) dedit mihi perlegēdos nobilitas tua Lucretiū, & (quem
antea cum Horatio, Ouidio, Martiale, Iuuenale, Persio perlegerā)
Vergiliū, præterea Maniliū, quem alij malliū vocant. Germani-
cum Rufum, Ciceronē in Arato. Catullum, Tibullum, Propertiū,
Senecam in tragœdijs. Valeriū flaccum. Staium Papiniū, Auso-
nium, Claudianū, Sidonium apollinarē, Columellam, Palladium
Tum etiam grāmaticos & alios scriptores plurimos. Ex quib; ve-
hementer emendaui & auxi artē meam, coactus multos taxare p

eo in muni utilitate, qui maximo in precio habentur. quia licet doctissimi fuerint, tamē non potuerunt inter tot barbariei milites, nihil vitij contrahere, ideo ne quem iniuste culpasse puter, libet alius repetere quanta sit inter poetas antiquos & neotericos differentia, ut more boni agricolæ, serere ingenuum volentis agrum, liberem arua prius fruticibus, falce rubos, filicemq; resece, ut sciamus, inter poetas quos imitari & quos vitare deceat. Neq; enim omnibus passim credere debemus, sed illis dūtaxat qui floruerunt inter ducentos circiter quinquaginta annos ab ortu Ciceronis ad Antoninum Pium, hoc est ante christianū natalem annis cētum, ad centesimum quinquagesimū. ex quo salutem Christianā numeramus. Nam & latinus sermo, quēadmodum & cætera mortalia, aliquādo incepit, habuitq; suam infantiam, in qua vix quicq; effari potuit, sic locuti sunt Aboorigines primum cum Faunis vatibusq; sic deinceps Latini & Albani, sic carmina saliaria composita suis sacerdotibus tandem parum intellecta, ut Quintilianus testatur, non adeo longe post hoc sæculum poetæ fuere. Liuius Andronicus, Ennius, Plautus, Næuius, Pacuuius, Cæcilius, Actius, Terentius, Lucilius, Turpilius, Marius, Afranius, Dorfenius, Attilius, Trabeas, Aquilius, Imbex, Nonius & plures, quorū exceptis paucis opera interciderunt. hos multa licenter duriterq; dixisse testantur Martialis, Persius, Quintilianus, & inter grāmaticos Priscianus. ait autē Persius. Est nunc Brysei quē venosus liber Acti, Sunt quos Pacuuiusq; & verrucosa moretur Antiopa. Qd' autē ad quantitates attinet, raro horum auctoritate utimur, quia Ennius & Andronicus Epicus & Lucilius interciderunt, cum reliquis qui fere comici fuerunt Plautus vero & Terentius tam varijs vtuntur pedibus, tam sæpe sunt temporum iniuria mutilati, tam varie a varijs versus distincti, ut difficillimū fuerit quantitates dictionū ex his expiscari. Post hos qui sequuntur, linguā latinam mirum in modum locupletarunt, quos omnino imitandos dicimus. ut sunt illi, quos a me diligenter perlectos supra memoravi, præter Aufoniū Gallum & Sardonium Apollinarem, qui longo tempore post reliquos memoratos in multis a superioribus defecerunt, ut hoc opus perlegenti patebit. Claudianū & si eodem sæculo fuisse constet, multo tamen minus a veterū institutis aberrasse comperimus. Itaq; post Hadrianum imperatorē cœpit indies latinus sermo maiorem in modum languere, & quodam quasi senio contabescere, irrūpentibus in Italiam barbaris, quod nimis factum est, sub aduentu Gothorum in Italiam, regumq; Longobardorū, ad fatalem illam totius generis

Liguæ latinæ infantia.

Poetæ antiquissimi.

Poetæ imitandi. Liguæ latinæ virilitas. Aufoni^{us} Gallus. Claudianus. Liguæ latinæ senectus.

Prefatio

Poetę ru-
diori sæ-
culo nati

Sidonius
in multis
errat.

humani pestem Mahumeteam, quæ cum omnibus ingenuis & bonis artibus sermonem quoque latinum interceptit, qua ætate pauci admodum fuere poetæ, & illi quidem superioribus longe indoctiores, Rufus Festus. Alphius auitus. Calphurnius siculus, cuius bucolica extant & perlegi. Terentianus, Claudianus, Sidonius, Ausonius, Iuuenius, Prudentius, Fortunatus, Serenus, Boetius, Prosper, Priscianus, Lactantius, & multi alij scriptores quibus (quæ ad latinam attinet) eatenus fides habenda est, quatenus ea que nobis afferunt, veterum autoritate probari queunt. nam ut de reliquis, interim paululum taceam, de Sidonio Hermolai Barbari iudicium in lib. vi. Plinij cap. xxvi. neutiquam silebo, sic autem inquit Sidonius Apollinaris, legendus totus, probandus non totus. Nam Ctesiphon contra artem corripuit, Ioannes quoque, & heraclitus & diastema, tum alia complurcula contra artem, vel corripuit vel produxit, ut paraclitus & syllogismus & cætera, quæ cuncta suis locis declarabo, de heraclitus aliter sentit Pius Bononiensis ut enucleamus in medijs ante. Prudentius quoque, ut Lactantius in nonnullis veteres poetas imitari negligentius deprehenditur ut Sedulius & Arator multo magis hallucinantur. Galterus, Gamfredus, Alanus, Petrus Riga, ut sæpissime declarabo. Sed omnium longe foeditissimi scripserunt qui hos secuti sunt, qui violata passim ac disiecta Romani imperij dignitate, minime seruarunt latini sermonis puritatem, quod & Theodosij temporibus fieri cœpit. Nam Sidonius qui se Plinium in epistolis imitari predicat, peregrinum & gallicum redollet (ut ait Petrus Crinitus in illius vita) & simul inepta verborum affectatione, supra modum laborat, quæ admodum Fulgentius, Enodius & Mamercus. Eo autem res tandem deuenit, ut reiectis doctissimorum monumentis, & omni eleganti proscriptione, Gothi cum reliquis barbaris omnem romanorum ordinem peruerterent, & barbaries totius orbis foeditissima regina, latinam penitus pessunderit. Quod idcirco euenisse hariolari licet, quia Gothi plurimos latinorum libros exussisse dicuntur, & romani principes tum omnes gothi, vandali, vel alij barbari fuerunt in nullo honore fuerunt poetæ apud principes & reges ut qui ab illis non intelligebantur. Ideo delectare minime potuerunt. Christiani autem pontifices, Abbates, Cardinales, & cætera ecclesiæ columina, poeticæ, ut diaboli pabulum tum spernere cœperunt, immerito tamē ut pulcherrime in apologetico suo ostendit diuinus poeta Baptista Mantuanus. Ita quum nulla poetis laus honorque fieret, poetæ nulli fuerunt. Siquidem verissimum illud verbum, honor alit artes. Et quod Martialis ait. Sint Mæcenas non deerunt Flacci, Marones, Ergo reiectis ethnicorum libris

in artem veritatis

in artem veritatis
coliter neq; co
Quapropter barbari ipsi V
arte excogitauerunt, ve
cuius nec late curites suas an
pferentes, os illi p
Hmō itaq; ylus
torruit estas & tale
frācia nescia frau
bellarios num
Tu mihi pgrata sūn
Ignis edax & flāma v
lagax ea restituer. Q
Pāge liguā glorio
Catharin
gholi sūlus pꝛecon
no metri ratio. J
metri catalectici, q̄ re
hæc carmia trochaica e
duo Nicolao, princip
esse cōstat harmo
poeta cōposit
custodit pulcherr.
necites esse carr
pꝛetua esse lōga & d
nulli pedibꝫ obseru
mix in modū ob
nisi barbaric
anilia affer
intribinar.
barbaries toto mū
Qui nō sine diuino nur
in dixit fugiet q; mu
Post hūc cœpit lig
Arretino Guarino V
Valla. Ioāne Tortel
Georgio Merula
Vardalano, Angelo P
Ioāne Baptista Pio &
Vahore alijq; innumeris C
Faulꝫ Forduueni lati

in artem versificatoriam:

sine quibus latinitas consistere nequit, consequens fuit, latinitatem necessario interire. Quapropter barbari ipsi Virgilianam poesim fastidientes, non uam versificandi artem excogitauerunt, veterum obseruationes in quantitatibus, nec scientes nec scire cupientes suas aniles excogitationes omnibus veterum monumentis preferentes, os suillum profecto habuerunt, cui id demum bene olet quod oletum olet. Huiusmodi itaque versus optimos iudicabant. Aethiopi terras iam feruida torruit aestas, & tales leoninos vocabant. Anglia, Flandria, Florida, Francia nescia fraudis. Possidet haec tria prima, praedia plura, laudis, hos tamen bellarios nuncuparunt Virgo parens christi consistens inuiolata, Tu mihi praegrata summa bonitate dedisti, hos crucesignatos dixere, Ignis edax & flamma vorax mea destituere Nummus emax animusque sagax ea restituere. Quinetiam rigimos (ut ipsi dicunt) excogitarunt veluti, Pange lingua gloriosi corporis mysterium Sanguisque preciosi quem in mundi precium. Catharinae collaudemus virtutum insignia. Pange lingua gloriosi praesulis praconium, & plura his similia, in quibus syllabarum numerus seruat, non metri ratio, licet imaginem seruent trochaici archilochii tetrametri catalectici, quae re non satis diligens fuit Hermannus Torretinus quod haec carmina trochaica esse credidit. Nam in hymnis de sacramento & diuo Nicolao, principium tamen versus est. Nam quisquis composuit, delectatum esse constat harmonia hymni pulcherrimi de christo, non nisi a doctissimo poeta compositi, in quo ubique magna cum elegantia, carminis ratio custoditur pulcherrime. Pange lingua gloriosi prelium certaminis, indocti homines nescientes esse carmen, putarunt ex quattuordecim syllabis, quae septima perpetua esset longa, & duodecima breuis, eiusmodi harmoniam resultare, nulli pedibus obseruatis. Tanta est poeseos suauitas, ut etiam sui ignaros mirum in modum oblectet, verum non satis dulcem iudicarunt hanc symphoniam nisi barbarico more eam illularent. Multa posse in hunc modum illi scripti anilia afferre, quod natus est Alexander Galus, cuius opus doctrinale inscribitur, circiter annum domini millesimum ducentimum quod tempore barbaries toto mundo dominabatur, usque ad tempora Francisci Petrarcae. Qui non sine diuino numine circiter annum domini. M. ccc. tinæ in xl. barbariei bellum indixit fugientesque musas reuocans, eloquentiam studium stauratio vehementer excitauit. Post hunc cepit lingua latina mirum in modum instaurari a Leonardo Arretino, Guarino Veronesi, Francisco Philelpho cos. maxime autem Lauratio Valla, Ioane Tortellio, Aenea Syluio, Domitio Calderino, Galeoto Georgio Merula, Georgio valla, Hermolao barbaro, Pico Miradulano, Angelo Politiano, Philippo Beroaldo, Petro Crinito, Ioane Baptista Pio, & quae annos fuerunt. Nicolao Perotto, Sulpitio, Nestore aliisque innumeris. Quo tempore etiam clarissimi poetae, Bapt. Mant. & Faustus Foroliuensis, latinum eloquium mirifice auxerunt.

Linguae
tunc mors.

Linguae la

Prefatio

**Ant. Ne
brissen.
Erasmus
Rodulf.
Faber
Badius.**

**Mēdosī
libri.**

**Lucretij
libri mē-
dosissimi**

Nec Itali solum hanc rem curarūt. nam Aelius Antonius hispanus
Heraſmus Hollandus. Rodulfus Agricola Friſius. Iacobus Faber
Gallus, & Iodocus Badius Cimber, vel (vt nunc loquuntur) Flan-
der, & alij plurimi diligentissime laborarunt in instaurādis veteri-
bus linguæ latinæ thesauris. Cæterū hi omnes (quod bona oim
pace dixerim) inter barbariei milites conuersati, nequerunt fœdissi-
mā barbariē penitē extinguerē, qn cōtagioso illius veneno afflati
tā in prosa q̄ in carmine peccarūt, alij alijs, aut magis aut min⁹ put
diligentius, aut indiligentius veterū monumenta perscrutati sunt,
neotericos itaq; doctissimos quorum ne calceamēta quidem sol-
uere dignus sum, animaduerti sæpicule a veterū institutis non ra-
tione aliqua, non ex industria sed ex ignorantia defecisse. Quod si
quis dictum hoc, vel rideat vel miretur, ille perlectis his libellis no-
stris, cogetur mecū sentire, & tādē agnoscat, quid sibi velit Hora-
tium illud. Tu nihil in magno doctus deprendis Homero? Dece-
pti sunt autē Neoterici, librorum mēdis, librorū falsis titulis, nimia
græcitate Grāmaticorum peruersis regulis, quæ omnia olim ita fue-
runt pura, ita integra, vt veteribus nulla fuerit errādi occasio. Itaq;
& si poetis diuinis Baptiste Mantuano, aut Fausto, nec minus inge-
nium nec pauperior vena fuerit q̄ Vergilio vel Ouidio, nihil mi-
rum si non æque vt illi, linguæ latinæ puritatē custodire. ¶ Dece-
pti sunt inquā mēdosīs libris, nam librarioꝝ incuria, aut ex nimia
vetustate corrosis litteris, innumerī irrepserunt errores, alijs alia in
locum litterarū vel dictionum perditarū aut male scriptarum suffi-
cientibus, alijs parum doctis mendas nō animaduertentibus. hinc
emerſerūt tot in Pliniū, in Plautum, in alios authores, annotatiōes
Calderini, Beroaldi, Politiani, Sabellici, aliorūq; hinc altercationes
grāmaticorū infinitæ, adeo vt nescias, Quo teneas nodo mutantē
Protea vultū. Multa ergo sunt in poetis mendosa per que parē do-
cti errores suos defendere conant. In Papinij libris ita legit. Terra
nec illa samo fama de Ioue sonāti. Multa mecū reputans &c. Omnia
clam nitent &c. sic nico medis p lycomedis, & alia multa quorū nō
nulla suis locis manifestabo, vt rubentes p rūpentes &c. & in Luca-
no tranſſigūt, honor, phytonē, statuta, p tranſigūt horror. Plato-
nē, statura. In Catullo, nouissem, malis, ales, p nouissime, male. aues
in Aufonio de studio puerili delaniatura p delenitura. In Seneca
Midæ pro ipse, & Midam p nudā. & in Vergilio sirim pro scinim,
stymphalides p stymphali. In Lucretio glomere p pondere, pdely-
rus p pdelyꝝ, staterē p stateres, lucanas p lacunas, sic alia ppe innu-
mera, adeo vt difficillimū sit ex hoc poeta quicq; concludere nisi

In artem verificā

...ores libri inueniuntur q̄
...as deriuatū. Rec
...leare. In eodē. Ne
...conſtare elemētis la
...genicaq; &c. Mendosa
...mos cuius plurale M
...quidē velit p duci apud
...indā contra primiti
...pene vꝛe; esse ex eodē
...Carmia cōsimili opp
...uata supbis, p Cōti
...Plurima id g
...manifestabo, vbi o
...interin
...leu falsi libro
...Ouidia
...verbi gratia. Ouidia
...nescientes et tri
...de pulc e. de trib-
...de vena, de somno, de
...sagaci, q; hae
...Ouidiana vena, nihil
...vt Aldus ingit) Oui
...modo ineptus ille ver
...velut credi opus suū esse
...cecinit, in noua corp
...serpentes amb⁹ gemiar
...Ouidianē fluenti su
...verulo illo male
...impudētissimi
...ingma, philosophia, h
...hōies illius seculi fuit
...nolis nugas nō esse
...sed Fānius vt ait H
...nonnulla opuscula
...Quidē esse doce
...poetā sui seculi
...quare errant qui in ar
...vntus herbarū canenti
...quem rudio
...partē ytiur-

In artem versificatoriam:

emendatiores libri inueniantur q̄ n̄ quos legi vt lib. iiii. Plaga hæc ad nostras acies deriuabit̄, iētus. Recte aut̄ lib. ij. deriuare queūt animū, curamq; leuare. In eodē. Ne tu forte putes ferræ stridentis acerbū, curamq; leuare. In eodē. Ne tu forte putes ferræ stridentis acerbū. Horrorē constare elemētis læuibus æque. Ac musæ Mele p chordas organicaq; &c. Mendosum esse nihil dubito p atq; mele Mele; musæ. Nam melos cuius plurale Mele est, priorē corripit, licet Aldus ratione liquidē velit p̄duci apud Homerū & Persium. In eodē principalis secundā contra primitini naturā videtur p̄ducere. Qd̄ de mele dixi, patet verē esse ex eodē. Et cygnea mele Phœbeaq; De dala chordis. Carmia cōsimili oppressa rōne silerēt. In eodē. Libya cōtinuo dñis priuata sup̄bis, p̄ Cōtinuo libye, vt sit libye. es. nā hoc nomē primā corripit. Plurima id genus menda tum in hoc t̄m̄ in alijs authoribus manifestabo, vbi opus videbit̄. ¶ Secūdo plurimū decepit imprudentes & interim nō aspernadē doctrinē viros falsa librōz̄ inscriptio seu falsi librorum tituli, quos subditios libri vocamus, verbi gratia. Ouidiana authoritas iure pro regula habet̄, ideo semidocti nescientes e tritico separare lolium, fidem habuerunt opusculis de pulic e. de trib⁹ puellis. de amore Pāphili, de philomela, de vetula, de sompno, de cuculo, de limace, de ludo la truncolorū, de nuncio sagaci, q̄ hæc Ouidij opuscula vulgo ferebant̄, quib⁹ ab Ouidiana vena, nihil magis alienū excogitare queas, neq; em̄ sunt (vt Aldus ingt) Ouidio vel puero digna. Miror p̄fecto, quonāmodo ineptus ille vetulus, de inepta vetula scribēs ineptissime, voluit credi opus suū esse Ouidij. Qui vt fidem faceret dicebat se prius cecinisse, in noua corpora mutatas formas. Conabatur nimirū serpentes auib⁹ gemiare & tygribus agnos. i. suā barbarem cōnectere Ouidianę fluenti suauiter elegatię. Sigdem nemo fuit vnq; poeta ster, vetulo illo malefano indoctior, qm̄ innumera sunt eius nebulonis impudētissimi errata, vt liquet illū lectitanti in numisma, enigma, philosophia, homogenia & alijs innūeris. Euidens signū est hoīes illius sæculi fuisse indoctissimos, qui non p̄ceperint eiusmodi anileis nugas nō esse Ouidij. Dionysij quoq; nō Priscianus trāstulit, sed Fānius vt ait Hermolaus in vi. Plinij ca. xxviii Vergilio quoq; nōnulla opuscula putant̄ falso ascribi, vt ætna, roses, ciris, priapea q̄ Ouidij esse docet Politianus cap. lix. miscela. Qui Macrū quendam poetā sui sæculi multa laude p̄sequit̄ cuius nulli libri extant, quare errant qui in arte versificatoria vtunt̄ testimonio Macri de viribus herbarū canentis, non poetæ quidē, sed nec versificatoris satis idonei, quem rudiori sæculo fuisse ex eo constat, q̄ Plinij testimonio persæpe vtitur. Hæc eo diligentius recensui indy

Libri falso inscripti.

Macri

Prefatio

Græciffa
tes nimi-
um.

Laurenti
lippius.

Grāmati-
cis quate-
nus cre-
dendum
Libellus
Gæorgij
Haloini
de veteri-
b⁹ & neo-
tericis scri-
ptoribus

tissime domine, ne (quod non omnino iniuria Verulanus Nouari-
ensi obiecit) dicat tam bonis quæ malis suffarcinatus authoribus,
¶ Tertio nimia græcitate plurimi in errorē ducti sunt, quod vitium
non iam primū notatum est, quū ipse etiam Horatius derideat eos
qui nimis græca latinis immiscent, nam plerique amore græce lin-
guæ, latina negligunt, suntque admodū iactabundi & ultra modū
laudatores sui, nihil putant sibi nō licere græcitate freti. Neque memi-
nerunt Martialis dicentis. Nobis nō licet esse tam disertis, videndū
est quid latinis placuit, nō quid græcis. Non eo id dico quod græce lin-
guæ studere, malū putem, dum id ita fiat ne latinæ linguæ ideoma-
ta violemus. Cæteræ ne iniuria dicar græculis infensus, adducā p
omnibus vnicum, Laurentiū Lippiū Collensem, quie græco trāstu-
lit Oppiani poetæ veteris libros de piscibus, is in quibus Laurentius sæ-
pissimæ, dum studuit græcis, neglexit latina, vt videbis facile ex his
quæ notavi generosissime dñe mi Haloine. Nunc e multis paucos
illius versus, subiecisse sufficiat, e quibus lector, id quod dico, verè
esse cognoscat. versus itaque Lippij e diuersis libris hi sunt.
Addas opyphagos istis atque agriophagos Est tātæ signū crapu-
læ ventrisque rapacis Ediscat finem, luxum crapulæque sequuntur.
Innumeri morbi. Inuerecunda lupi nō pendent agmine pœnas;
Agmina tam turpi, victus maculata pedore Atque fluitantē dissu-
tis vndique lignis Quattuor ascendunt stapham sed remige proni
Sunt duo Et mouet a cano, cuncta impedimenta parente.
Sic manus inuerecūda canum latratibus implet Lesbius arion,
vectus delphine recurro. Sed quū florentis, peregerunt tēpora
pubis Et pōderosum plumbū gerit ille sinistra. Et sæpe extin-
guit, & tabo suffocat atro. Idem male pducit Scarus, Merulus &
plura, nec artē recte seruat in epigrāmatis, vt Tales Tyberius di-
citur esse dapes Corrupta est cocco, purpura galatio. Elachry-
mis stillat, semper electra pijs. Post ego pelamys, post ego thyn-
nus eram Angele memphiticis, tibi sit coracinus in vndis.
Si aliorum errata recensere vellem, plurimum turgesceret pagina,
vbi tamen opere precium videbitur, nullo modo silebo. Tātus est
meus in communem studiosorum vilitatem amor.
¶ Quarto decepti sunt Neoterici grāmaticorum peruersis regulis,
id quod tu nobilissime & doctissime patrone doces pulcherrime
in libello elegantissimo de veteribus & neotericis scriptoribus abs-
te composito, quē ne diu, bonarum litterarū studiosis inuideas, tur-
am celsitudinē summopere rogamus. ¶ Igitur video plurimos
tam obstinate grāmaticorum, immo etiam grāmasticarum regu-

in artem verifi

vt eodem nomine peruerfa
veterum auctoritatem, o
soluamant, id iactant o
Arli nolle vellent vnicum
& norma loquendi vlt
loquendi consuetudinem
regulas confirmari, scirent regu
veterum auctoritati nō ad
scirent, etiam si grāmastic
auctoritas per se nulla e
historiorum poetar
omnino conset ore
si grāmasticarū
proferre alios. E
populicibus molesti. nec
ideo nūc animus est,
cum primis insigne per
bas, quæ omnibus grā
cuius sententiā & ipse
dam censet. Cæterum
omni ex parte beatum, ne
vt nihil aliqūdo errauer
semper optime sentit. Seru
plane conspiciunt, & eg
libi laenidos. Huic con
primam natura corrip
proprie nominibus est, vbi
idem euenit in ap
repta linu, hæc ille quib
luerunt, grāmastic
Gaguinum, Gæorg
ceteros. Poetas vero
cum multis alijs q
euenit vt etiam diph
vltimus clarentia, Gæ
videas quemuis neoteri
non magis ad placium
doctrinam san
de Ponto vbi
polla ingredi quia

lis inniti, ut cedere nolint & perversam doctrinam abnuere. Quis omnium veterum auctoritatem, omnem rationem contra eos ad duxeris, id solum amant, id iactant olim pythagoricorum verbum. ipse dixit. At si nosse vellent unicum usum esse Quae penes arbitrium est, & ius & norma loquendi. usum autem habendum, doctissimorum loquendi consuetudinem, & ex hoc usu tantum grammaticorum regulas constitui, scirent regulis eatenus fidem habendam, quatenus veterum auctoritati non aduersentur. Quae si aduersentur, explodendae sunt, etiam si grammatici summi eas constituerint. Grammatici namque auctoritas per se nulla est quum ex sola doctissimo- rum oratorum, historicorum, poetarum, & aliorum idoneorum scriptorum obseruatione constat ortam esse veram grammaticam, multa dicenda forent si grammaticarum ineptias refellere vellem, sed nulla est gloria praeterire a fellos. Etenim In tauros libyci ruunt leones, non sunt papilioibus molesti, nec iniuria, quia expedit ipsum expugnare caput. ideo nunc animus est, unicum grammaticorum principis erratum cum primis insigne persequi. is autem est Seruius quem merito plurimi facis, quem omnibus grammaticis Macrobius non dubitauit preferre, in cuius sententiam & ipse lubentissime eo, & omnibus qui sapiunt, eundem censeo. Caeterum quia nihil est in hac lachrymarum valle, omni ex parte beatum, nec quisquam fuit tam consummatae scientiae, ut nihil aliquando errauerit (ut Quintilianus auctor est) ideo non semper optime sensit Seruius, uti in Annotationibus Beroaldinis plane conspicitur, & ego notavi ex eo quod dicit in illud Vergil. lib. i. aeneidos. Huic coniunx Sicheus erat. Sicheus (inquit Seruius) primam natura corripit, sed hic ectasin facit. licentia quae in proprijs nominibus est, ubi licet in quavis parte syllabae mutare naturam. idem euenit in appellatiuis si a proprijs sunt ut sicano pretenta sinu, haec ille, quibus in errore traxit fere quotquot post eum fuerunt, grammaticos quidem Franciscum Nigrum, Robertum Gaguinum, Gaorgium Vallam, Nicolaum Ferratum & ferme caeteros. Poetas vero Franciscum Petrarcham, Laurentium Lippium, cum multis alijs quos ubi opus erit manifestabo. Et eo res deuenit ut etiam diphthongos passim corripuerint in proprijs, ut laelius, clamentia, Gaorgius. Quo fit ut maiore licentia usum videas quemuis neotericorum, quam veteres uniuersos. Propria certe non magis ad placitum ponenda esse quam appellatiua contra Seruiam doctrinam satis docent Ouidius & Martialis. Oui. quidem in lib. iij. de Ponto ubi conqueritur hoc nomen Tullianus non posse elegiam ingredi quia habet breuem inter duas lon-

Seruii
laus.

Seruii er-
ratum.
Sicheus

Propria
non poni
ad placitum.

Prefatio

**Diuisio
nē dictio
nes causa
vsus nō
admitti.**

gas. quod nō potest heroicum aut elegiacum ingredi nisi breuem
producendo, aut longam corripiendo, aut dictionem diuidendo,
ita vt tuti sit finis versus, canus alterius principiū, quorum nihil li-
cere Ouidius docet. licet id fecerint bis aut ter in sapphicijs Catullus
primū interim satis durus, & hūc secutus Horatius. Tu Ouidio au-
scultes, ait autē Catull⁹. Gallicum rhenū horribilesq; & vlti Mosq;
britannos, pro vltimosq; primum Horatius lib. ij. car. Ode. xvi.
Grosphē nō gemmis neq; purpura vā Nale nec auro. i. vñale. Et
lib. i. ode. ij. Labitur ripa loue nō pbante. v Xorius amnis. i. vxori
us, sapphici sunt cum adonijs. Idem diuisit iureiurādo & pauca alia
in Ionicis qui numeri potius sunt q̄ carmina vt exanimari, lauit,
bellerophōte id quod in alijs generibus esset turpissimū, nec vsq;
pulchrū est. Carmē Ouidij (ne lōgum faciā) in lib. iij. de pōto est.
Quo minus in nostris ponaris amice libellis

Nominis efficitur conditione tui.

Ast ego non alium prius hoc dignarer honore.

Est aliquis nostrum si modo carmen honor.

Lex pedis officio, fortunaq; nominis obstat.

Quaq; meos adeas, est via nulla, modos.

Nam pudet in geminos ita nomen scindere versus;

Desinat vt prior hoc, incipiatq; minor:

Et pudeat, si te qua syllaba parte moretur

Arctius appellem, Tuticanumq; vocem;

Et potēs in versum Tuticani more venire.

Fiat vt e longa syllaba prima breuis.

Aut vt ducatur quæ nunc correptius exit

Et sit porrecta longa secunda mora.

His ego si vitijs ausim corrumpere nomen.

Ridear, & merito pectus habere neger.

¶ Secundo ppria nō poni ad placitū liquet ex Martialis lib. ix. vbi
mirum in modum conqueritur dulcissimū nomen Earinus non
posse adire carmen phaleucium, quia omnes syllabæ illius nomi-
nis sunt breues. ergo nec spondeum nec dactylum nec trochæum
constituere potest. Sed cur se excusat Martialis? quum id nomen
Earinus optime ingredi posset scazonta? Ego profecto Martia-
lem ob id solum hæc scripsisse suspicor, vt retunderet quorūdam
poetarum impudentiā, qui more græcorum, ppriorū quanti-
tates confundebant, & id quidem ineptissime quia multo licentius
græci scribūt q̄ latini. qđ ostendit Martialis dicens, Nobis nō licet
esse tam disertis Quā rem si diligenter pensiculauisset Priscian⁹ mi-

in artem versificat
 nec vniū dille pro ec
 q̄ multa q̄ Laurentius Val
 oratione sua tuatur) etiam e
 posse autem. Ita Seruū
 Nam inquit sui prop
 penentitas sapetaci
 cauta alia tam appelle
 vt cognoscer ho
 propter hoc variabim
 Nolo, Horatius, athem
 deum immortalē h
 Nunc audiamus d
 Domiani Ganyn
 rosificū nauim. Q
 quod sapit, aticosq;
 Nomen nectare dulci
 Et qui pocula temp
 Respōdent Vene
 Versu dicere n
 repugnas. Dicunt
 nihil negatū. Et q
 tam disertis Qui
 vernus ab ear. i. ver
 ad placitū poni
 Græci tamē aude
 nam Homer⁹ ita v
 vbi primus pes e
 quia musas colit
 quibus nihil e
 Opinione iur
 Ouidio & Martiali. Val
 aduenas adiuuit nomi
 Tu tamē Horati d
 turis alumnus. Ou
 ad doctas profici
 Vatis Horati, Adonici
 Horatius aures. V
 virtus, ne omitt
 a verbo oro derivari
 non allentor P

in artem versificatoriam.

nus peccasset, nec vnq̄ dixisset pro eodem dici filius meus & filius
mei, atq; alia multa q̄ Laurentius Valla rectissime rephendit, sed is
(vt in prefatione sua testatur) etiam ex græcorū erroribus laudem
se consequi posse autumat. Ita Seruiū nimio græcæ linguæ amore
deceptū video. Nam iniquū fuit propter pauca exempla (id quod
grāmaticorum peruersitas sæpe facit) regulā constituere. Siquidem
licet Sichæus & pauca alia tam appellatiua q̄ propria, quasdā sylla
bas ancipites habent vt cognoscet hoc opus nostrū diligēter per
legens, nonne propter hoc variabimus primā in his dictionibus
Iulius, Scipio, Naso, Horatius, athenæi Aristoteles, Marius &c.
Absit obsecro per deum immortalē hæc impudentia, & (vt vere
dixerim) stoliditas. Nunc audiamus dulcissimū Martialis carmen
lib. ix. ad Earinum Domitiani Ganymedem.

Nomen cum violis rosifq; natum. Quo pars optima nūcupatur
anni, Hyblani quod sapit, atticosq; flores. Quod nidus olet
alitis supbæ, Nomen nectare dulcius beato, Quo mallet Cy
beles puer vocari. Et qui pocula temperat tonanti Et qd̄ Par
rhasia sones in aula. Respōdent Veneres Cupidinesq; Nomē
nobile, molle, delicatū. Versu dicere nō rudi volebam, Sed tu
syllaba contumax repugnans. Dicunt Earinon. tamen poetæ.
Sed græci quibus est nihil negatū, Et quos ares ares decet sonare.
Nobis non licet esse tam disertis Qui musas colimus seueriores.
Earinus interpretatur vernus ab ear. i. ver. corripit nomen hoc oēs
syllabas, quod si possent ad placitū poni. inaniter dicit Martialis syl Earinus.
labam esse contumacē. Græci tamē audent primā pducere, vt in
ares priorē variare, nam Homer⁹ ita versum inchoauit teste Cal
derino, Ares ares &c. vbi primus pes est dactylus. Ares. i. mars, id
nobis non licet latinis, quia musas colimus seueriores. i. minus in li
centiam ruimus q̄ græci quibus nihil est negatū. Miror an sint vlli
tam obstinate in Seruij opinionem iurantes, vt adhuc Seruius adhe
rere malint q̄ Ouidio & Martiali. Valeāt igitur quorū hī sunt ver
sificuli. Cōdidit athenas, adiuuit nomine Pallas Lycaon Arcas diui
nas prouocat iras. Tu tamē Horati doctor palus abbreviasti. Qui
dius vates Peligni ruris alumnus. Qui. Notus feritate Lycaon. Pro
pertius. Magnū iter ad doctas proficisci cogor Athenas. Hora. lib.
iij. car. ode. vi. Vatis Horati, Adonicū carmen est, Ouidi. Detinuit
nostras numerosus Horatius aures. Verg. in Culice. Hic Fabij De
cijq; hic est & Horatia virtus, ne omittas coniunctionē &. Perott⁹
credit Horatius a verbo oro deriuari sed quum hoc nomen & as
piretur & corripatur, non assentior Perotto. Martialis lib. i. In no

Prefatio

mentanis Ouidi quod nascitur agris p Ouidij. Idem lib. vi. In pō-
 peiano dormis Liuine teatro. Idem est nomē sancti & multorum
 christianorum a quibusdam male correptum. Idem alibi Forsitan
 & posset vincere mollis Otho, imperatoris cuiusdam & aliorum
 proprium. Vulgus scribit & profert gemino tt Otto. Multa vide-
 bita nobis iuste rephendi, quisquis hanc artē perlegerit. Sed quur
 propria plus priuilegij haberent appellatiuis, quum omne propri-
 um nomen fuerit aliquando appellatiuum, vel ex appellatiuis de-
 riuatū, vt Fœlix, Rusticus, Germanicus, Clemens, Pius, Piatu,
 Romanus, Seuerus, lectoria, celer, liber, lupus, memor, Bar-
 barus, barbara, paulus, paula, petrus, petra, Iuuenus &c. Ste-
 phanus, Hercules, Hector, Hermes, Nicolaus, Philippus, & cæ-
 tera innumera, Adam, Abel, Cain, Habraham, Isaac, Iacob,
 lege syluam beati Hieronymi & cognosces hæc omnia fuisse appel-
 latiua. vt hæc ex appellatiuis. Burrhus, Purrus, Pyrrhus, Galba,
 Cotta, Scipio, Plancus, Agrippa, Cicero, Fabius, Lucina, Eli-
 cius, Posthumus, Syluius, Aphrodite, Claudius, Virgilius & alia
 innumera, in quibus si quis mihi nō credat, is legat primū librum
 Quintiliani de institutione oratoria, & libros Pastorum Ouidij,
 & primum epistolarum Leonardi Arretini. sic a Tutus tutius tu-
 ricanus, a dominus Dominicus, ab hadria Hadrianus, a domitus
 Domitius & hinc Domitianus. a Iulius Iulianus, a quintus Quin-
 tinus, a valerius Valerianus. Martia. lib. x. Ne viam nisi te Domi-
 ti permittite libēter. Idem lib. i. a Valeriano Pollio petes quinto, sca-
 zon est. Obijciēt fortasse aliquis poeticam necessitatem, veluti italia
 primā naturaliter corripit, testimonio omnium grāmaticorum.
 Vergilius tamen primā produxit, quia aliter heroicū carmen ad-
 re nequibat. Idem factum est in siticula, cuniculus, tegeticula, can-
 icula & alijs nonnullis. Quid igitur faciam (inquis) si diui Nico-
 lai aut Iuliani historiā contexere tulerit animus, quo nomine ap-
 pellabo? si nec Nicolaum nec Iulianum dicere licet? & quur in ma-
 gno opere non licebit mihi quod Vergilio? Scimus pfecto Ver-
 gilium & alios necessitate quadā produxisse quædam aut corripu-
 isse, verum ea pauca sunt nec citra veterū authoritatē, nam italia
 primā pduxit etiam apd' Enniū & Lucretiū pluresq; ante Vergiliū
 Itaq; inuentis recte vtemur, noua nō sine maxima necessitate finge-
 mus, neq; vnquā nisi in ope maxio, eaq; erunt paucissima, immo
 nulla, donec iam extra inuidiæ aleā fuerim? Quocirca intollerabi-
 les puto eos, qui in modico opere abutunt' omi licentia. quū in hac
 re nullo modo laxandę sint habentę. Igit' si occurrat nomen versut

Ome p' prium tu
 it appella
 tiuu; aut
 ex appel
 latiuo.

Valeria
 nus.

neccessitas
 poetica.

in autem verifi
 Nicolaus Iulianus, Tur
 uone vltus est dicens in eo de
 Nomi qui signet eq
 vntus Sic Ouidius qui
 Postumus præterea etiam a
 formare a patre, a matre
 Ouidio in Metamo
 illam esse conuinc
 hinc rapimur Vigin
 veru dicere non est, Sig
 esse equotium ali eq
 vrbium poneret
 excusatio. Sidonius
 circa finem
 nomina quum re
 Præterea postumus
 conuinx Sicheus e
 non constane
 Sicheus siccharbas di
 Carthago a cartha
 Nicolaus nunc Ni
 summū pontifice
 Cæterum caute idfac
 nostra mutlet. Qz si n
 in pphs q; appe
 barbaris nullos
 videbit. in
 esse seruac
 que barbara aut e ba
 deducta fuerit. lic
 sed optimū fu
 Prisciano li. v
 latina aut greca
 Balahar
 Efron
 idem docet di
 in primis prop
 cura. si nō po
 iudicauit c
 nobilita

contrariū vt Nicolaus, Iulianus, Tutican^o &c. imitabor Martiale
 qui circuitione vsus est dicens in eodem libro. Ille puer tanto dño
 gratissimus aula. Nomie qui signet tēpora verna suo. id est Earin^o
 qđ interpretat̄ venus. Sic Ouidius quoq; secundū scribens ad Tu
 ticanum. Possumus præterea etiam a latinis (si is casus emergat)
 patronymica formare a patre, a matre, a patria, vt docemur quū
 ex Vergilio tum ex Ouidio in Metamorphosi, licet etiā paucis ver
 siculis innuere syllabam esse contumacem. vt Horatius fecit lib. i.
 sat. v. Quattuor hinc rapimur Viginti & milia rhēdis mansuri op
 pidulo quod versu dicere non est, Signis per facile est. nomen op
 piduli alij dicunt esse equotutium alij equumtutium, alij Entractiti
 um. quod si propria vrbium ponerentur ad placitum inutilis &
 vana esset Horatij excusatio. Sidonius Apollinaris etiā docet pro
 pria nō poni ad placitum, circa finem carminis de laudibus Nar
 bonis dicens. Horum nomina quum referre versu Affectus cupi
 at metrum recusat. Præterea possumus vti consilio Seruij dicentis
 in illud. i. æneid. Huic coniunx Sicheus erat. Quoties poeta aspera
 inuenit nomina vel metro non constantia, aut mutata ea, aut de his
 aliquid mutilat. Nam sicheus sicharbas dictus est. Belus Didus, pa
 ter dictus est methres. Carthago a cartha lectum in historia Pœno
 rum. sic Philephus nūc Nicolus nunc Nicoleos p Nicolaus dixit,
 & Nicolaum quintum summū pontificem in decadibus semper
 Nicoleon appellat. Cæterum caute id faciendum censeo, ne hæc
 mutilatio carmina nostra mutilet. Q; si noīa barbara fuerint, bar
 bara seruabit̄ quātitas, tā in pprj s q̄ appellatiuis, sed cū Diomede
 Priscian^o ait in pegrinis & barbaris, nullos certos esse accētus. ideo
 (vt ait Priscian^o) vt necessariū videbit̄, in metro locabūt̄. Ego pu
 to reglas latinās q̄tū possum^o esse seruādas, si tñ talia sint vt quāti
 tas mīme cōstiterit, quia barbara aut e barbaris deducta nec ab aliq̄
 egregio poeta in carmē deducta fuerit. licebit (vt opinor) p volūta
 te nra carmib^o ea aptare, sed optimū fuerit testib^o Iosepho in prio
 hebraicaz antiquitatū, & Prisciano li. v. de octo p̄tib^o oīonis extē
 siōe vnius syllabę facere latina aut gręca, vt Esrom^o, Adamus &c.
 Mātuan^o. Et quā fatidico pp̄fo Balaham^o heois. Idē Semis est nri
 princeps Habraham^o, & altū. Idē. Esromusq; Arā genuit, Salmōa
 Naason. Plinius Cecilius idem docet dicēs. Nōnullos labor est vt
 barbara & fera nomina in primis propria versibus non resultent
 Nihil est quod non arte curaq; si nō potest vinci mitigeē. Hęc sunt
 illustrissime dñe q̄ p̄notāda iudicauī q̄ in his etiā maxīos viros
 hallucinatos esse cognoui, quę si nobilitati tuę pbabunt̄, sat habeo.

Prefatio Niniuitæ Verificatorię.

Tu mihi profecto mille lectores. Cupio & id summopere studeo
ab indoctis vilipendi, dum veteres auios eis de pulmone reuello,
vt tibi doctissimo Mecœnati meo & cæteris bonarum litterarum
studiosis placeam. Quod si non consequar, æquo animo feram,
nec ob id dulcissimas musas abominabor, immo dum spiritus
hos reget artus, maxime colam & mihi iuxta Hismeniam cantila-
bo. Vale dulcissime domine o & præsidium & dulce decus meum
Bergis apud diuum Guinnocum festo diui Nicasij. Anno domini
Millesimo quingentesimo decimo.

Præ

IOANNES Desp
renio Halibroucano,
mazum arum pro
suo amico prima

Remi artis verificat
nes Laurenti, meoru
na mihi collata bene
vriplum tois vintu
Meriatis defendas,

Clamant inde
Alexandri Galli do
dericere. Vocifer
contra ecclesie vli
officialis, episcopi
& aude profit
clamitant, ind
incederint, non n
Volunt iuricõsul di
declarare. Poetas
ois virtutis & scie
quid nomid sibi v
isti velani, doctior
palleres. hi solis
non cognouit, sed et
Beno acutiore
lineamentarijs c
carmia esse ne
Decani sum
sunt theolog
hoc ipsum de cer
pibicibus, ceteris
re doctissim
gloriam
legerem. sic h
stramina malle q̄ a
mullis ad barb
vitaligatore
dum intelligan